

Archeologienota
Programma van Maatregelen
bureauonderzoek: 2020A4

Brugge Peterseliestraat 52

Ann Van Baelen
Pieter Laloo

Ghent Archaeological Team bvba
Dorpsstraat 73
8450 Bredene

Colofon

Brugge Peterseliestraat 52

Uitvoerder:
GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba (GATE)
Ann Van Baelen; Pieter Laloo

© 2019 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of
aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd
gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden
onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch,
door fotokopie, zonder toestemming van Ghent
Archaeological Team bvba.

INHOUDSTAFEL

Inhoudstafel	ii
Inleiding	iii
1. Gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen	4
1.1 Volledigheid van het uitgevoerde onderzoek	4
1.2 Aan- of afwezigheid van archeologische site	4
1.3 Impactbepaling	4
1.4 Waardering van archeologische site	4
1.5 Concretisering maatregelen	5
2. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem	7
2.1 Administratieve gegevens	7
2.2 Vraagstelling en onderzoeksdoelen	7
2.3 Onderzoeksstrategie, -methodes en -technieken	8
2.3.1 Proefsleuvenonderzoek	8
2.4 Voorziene afwijkingen t.a.v. de CGP	10

INLEIDING

De opdrachtgever plant aan de rand van de historische stadkern van Brugge (provincie West-Vlaanderen) op de terreinen tussen de Peterseliestraat en de Kruisvest Sint-Trudostraat een nieuwe verkaveling. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt daarbij ca. 0,18 ha en valt binnen een vastgestelde archeologische zone. Aangezien deze bodemingrepen de criteria opgesteld door het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid overschrijden, is conform de huidige regelgeving¹ een archeologisch vooronderzoek vereist dat resulteert in de opmaak van een archeologienota. Ghent Archaeological Team (GATE) werd door de opdrachtgever aangesteld voor de uitvoering van dit vooronderzoek en de opmaak van deze archeologienota.

In het Verslag van Resultaten van deze archeologienota werden de uitvoeringswijze en resultaten van het reeds uitgevoerde vooronderzoek binnen het kader van deze vergunningsaanvraag beschreven, inclusief een inzicht in het wetenschappelijk potentieel en de betekenis van de potentiële archeologische waarden. In onderhavig deel (Programma van Maatregelen) wordt op basis van deze resultaten een gemotiveerd advies verleend over het al dan niet moeten nemen van maatregelen voor de omgang met het archeologisch erfgoed bij de geplande werken en bodemingrepen, waarbij geargumenteed zal worden dat een uitgesteld archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem op deze locatie noodzakelijk is om het potentieel op archeologische kenniswinst in te schatten.

---

¹ Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en Het decreet houdende de wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 naar aanleiding van de ex-post evaluatie.

1. Gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen

1.1 Volledigheid van het uitgevoerde onderzoek

Het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek omvatte een bureaustudie, dat niet toelaat om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezige versterking van een belangrijk deel van het archeologische potentieel van het projectgebied en de aan- of afwezigheid van enig potentieel tot nuttige archeologische kenniswinst.

1.2 Aan- of afwezigheid van archeologische site

Door een gebrek aan gericht archeologisch onderzoek ter hoogte van het projectgebied zijn op deze locatie nog geen archeologische vindplaatsen gekend. In een straal van 1 km rondom het gebied zijn echter wel verschillende archeologische vindplaatsen gekend die dateren uit diverse periodes van de menselijke geschiedenis, gaande van de Metaaltijden tot de Nieuwste Tijd. Uit de geschetste landschappelijke en culturele contexten kunnen geen eenduidige argumenten worden gehaald die de aanwezigheid van archeologische resten uitsluiten. Het kan daarbij zowel handelen om vondstspredingen als om bodemsporen, ongeacht de ouderdom van de resten. Op basis van de bureaustudie kan bijgevolg niet gesteld worden dat het gebied geen archeologisch potentieel heeft.

De verwachting naar steentijd artefactenvindplaatsen is eerder laag door de bebouwde staat van het terrein in combinatie met de ligging binnen de historische stadskern van Brugge.

1.3 Impactbepaling

Aan de rand van de stadskern van de stad Brugge plant de opdrachtgever een inbreidingsproject/verkaveling ter hoogte van de Peterseliestraat 52. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt daarbij ca. 0,18 ha. Het huidige voorontwerp voor de verkaveling omvat acht loten met eensgezinswoning en bijbehorende tuin, grenzend aan een verharde oprit die uitgaat op de Peterseliestraat en met groenzones. Ter hoogte van de verharde oprit bevinden zich acht parkeerplaatsen en twee fietsenbergruimtes met ruimte voor respectievelijk negen en vijf fietsen.

Om deze verkaveling te realiseren zal voorafgaand aan de werken de huidige bebouwing en de bijbehorende verhardingen die zich op percelen 14S en 14P bevinden, worden verwijderd. In één van de gebouwen is een kelder (3 bij 1,5m en ca. 2m diep) aanwezig voor het onderhoud van voertuigen.

1.4 Waardering van archeologische site

Er zijn geen archeologische resten aangetroffen.

1.5 Concretisering maatregelen

Tot dusver werd in het projectgebied nog geen archeologisch terreinonderzoek uitgevoerd. Bijgevolg zijn in het projectgebied zelf nog geen archeologische vindplaatsen gekend. Er kunnen op dit moment geen eenduidige argumenten worden aangehaald die de aanwezigheid - op geringe of op grotere diepte - van archeologische resten kunnen uitsluiten.

Aangezien het projectgebied zich echter bevindt in de vastgestelde archeologische zone 'Historische stadskern van Brugge' kan gesteld worden dat het gebied een hoog archeologisch potentieel heeft. Dit wordt bevestigd door diverse archeologische vindplaatsen op die dateren uit verschillende periodes van de menselijke geschiedenis, gaande van de Metaaltijden tot en met de Nieuwe Tijd, die werden aangetroffen in een straal van 1,0 km rondom het projectgebied. De aanleg van de actuele situatie met parking en gebouwen zal ongetwijfeld voor verstoring gezorgd hebben van dit potentieel. Alleen is niet exact duidelijk wat de impact was van de constructie en aanleg van die structuren. Vermoedelijk is de bodem hier 50 à 100cm verstoord, maar dit dient verder gecontroleerd te worden. De kelderzone van 3 bij 1,5m zal dieper verstoord zijn (tot ca. 2m diep).

De inrichting van het terrein vindt grotendeels plaats ter hoogte van reeds geroerde grond (parking, bestaande (af te breken) gebouwen). Toch is de impact van die bestaande situatie op de ondergrond niet exact gekend. Waardoor het aangewezen lijkt, gezien de ligging van het projectgebied om het terrein verder te evalueren door middel van **verder vooronderzoek met ingreep in de bodem** door middel van een proefsleuvenonderzoek dat pas kan plaats vinden na afbraak van het bestaande gebouwenbestand en parking en afvoer van het steenpuin.

Prospectietechniek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk
Landschappelijk booronderzoek	Nee, het terrein is momenteel bebouwd en verhard waardoor manueel boren al zeker onmogelijk is. Mechanisch boren is wel mogelijk, maar de vraag is in hoeverre deze boringen gezien de stedelijke context gaan toelaten om een goed zicht te krijgen op de ondergrond.	Ja, maar gezien de huidige staat van het terrein én het feit dat het projectgebied zich binnen de historische stadskern bevindt, lijkt het ons beter om de bodemopbouw in het terrein door middel van profielen in de proefsleuven te bestuderen.	Neen, booronderzoek impliceert enkel kleine boorgaten in de ondergrond	Nee
Metaaldetectie	Ja, tijdens het proefsleuvenonderzoek	Ja	Neen, is niet invasief.	Ja
Geofysisch onderzoek	Nee, momenteel is het terrein bebouwd	Nee, gezien de ligging en de huidige toestand van het terrein zou een eventuele scan te veel ruis geven als resultaat, waardoor het kosten-baten gezien beter is om een andere prospectietechniek te gebruiken	Neen, deze techniek is niet invasief	Neen.
Verkennd en waarderend archeologisch booronderzoek	Nee, het terrein is momenteel bebouwd en verhard waardoor manueel boren al zeker onmogelijk is. Mechanisch boren is misschien wel mogelijk, maar de vraag is in hoeverre deze boringen gezien de stedelijke context gaan toelaten om een goed zicht te krijgen op de ondergrond en of die boringen door eventuele puinlagen kunnen geboord worden. Na verwijdering van de verhardingen is een booronderzoek misschien wel mogelijk	Ja, deze techniek is normaal kosten-baten de meest efficiënte methode om steentijdvindplaatsen uit het finaalpaleo- en mesolithicum te traceren. We verwijzen hiervoor naar Verhagen et al. (2011).	Neen, verkennend booronderzoek impliceert enkel relatief kleine (ca. 12cm diameter) boorgaten in de ondergrond.	Nee
Proefputten ivf steentijdartefactiesites	Ja, na verwijdering van verharding en bebouwing	Deze techniek kan zijn nut hebben bij eventueel vaag afleesbare afgedekte bodemhorizonten met steentijdpotentieel tijdens het proefsleuvenonderzoek. Zodoende kunnen vondsten en gelaagdheid beter t.o.v. elkaar bestudeerd en ge-evalueerd worden.	Mogelijk, indien een interessante vindplaats aanwezig is, betekent zo'n put een ingreep in die vindplaats en is een zeer accurate registratie van vondsten en gelaagdheid nodig om de gegevens uit deze onderzoeksfase goed in te passen in de dataset van de opgraving.	Misschien, indien de resultaten van het proefsleuvenonderzoek uitwijzen dat een extra evaluatie nodig is (bv. bij aantreffen van afgedekt niveau met steentijdpotentieel in de sleuven) dan kan deze techniek ingezet worden.
Proefsleuvenonderzoek	Ja, na verwijdering van de aanwezige verharding en eventuele onderfundering.	Door middel van proefsleuven kan gecontroleerd worden of er relevante archeologische sporen/of structuren aanwezig zijn in de ondergrond en of deze verder onderzoek noodzakelijk maken of niet. Via de profielen kan ook de ondergrond en de bodemopbouw binnen het gebied beter bestudeerd dan via landschappelijke boringen.	Mogelijk, indien een interessante vindplaats aanwezig is, betekent een sleuf een ingreep in die vindplaats en is een accurate registratie van sporen, vondsten en gelaagdheid nodig om de gegevens uit deze onderzoeksfase goed in te passen in de dataset van de eventuele opgraving.	Ja, gezien de diepte van de geplande werkzaamheden en het archeologisch potentieel in de regio lijkt deze prospectietechniek noodzakelijk. Sowiezo kan dit onderzoek relatief snel uitgevoerd worden met een beperkt aantal archeologen en is er een relatief lage kost.

2. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode	2020A4			
Erkend archeoloog	GATE [OE/ERK/Archeoloog/2015/00073]			
Locatiegegevens	Gemeente	Brugge		
	Deelgemeente	Brugge		
	Adres	Peterseliestraat 52		
	Toponiem	/		
Bounding box (Lambert EPSG:31370)	X1	70835,72	X2	70911,93
	Y1	212481,84	Y2	212538,6
Kadastrale gegevens	Gemeente	Brugge		
	Afdeling	AFD 6		
	Sectie	F		
	Perceelsnummer(s)	14P, 14S, n/a		
Betrokken actoren / specialisten (+ functie)	Ann Van Baelen (archeoloog) Pieter Laloo (erkend archeoloog)			
Externe advisering	Geen			

2.2 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het doel van het uitgestelde vooronderzoek met ingreep in de bodem is na te gaan welk potentieel het projectgebied heeft voor de aanwezigheid en bewaring van archeologische vindplaatsen. Dit onderzoek is er dan ook in eerste instantie op gericht de bodembewaring in kaart te brengen en de aanwezigheid van vindplaatsen aan te tonen of te weerleggen. Indien deze aanwezig zijn, dient een evaluatie te worden gemaakt van de aard, begrenzing, bewaring en datering van de vindplaats en van de mate waarin de geplande werkzaamheden deze potentiële vindplaats(en) bedreigen.

Volgende onderzoeksvragen dringen zich op:

- is er sprake van een complexe verticale stratigrafie?
- Zijn er sporen of structuren aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?

- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja: Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden? Wat is de omvang? Komen er oversnijdingen voor? Wat is het geschatte aantal individuen?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen vindplaatsen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Wat is de bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud in situ)?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven: Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek? Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

2.3 Onderzoeksstrategie, -methodes en -technieken

In functie van het onderzoeksdoel en om een antwoord te bieden op bovenstaande vragen, wordt conform de CGP een uitgesteld vooronderzoek voorgesteld die een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem, namelijk een archeologisch proefsleuvenonderzoek. Indien blijkt uit het onderzoek van de profielen van de proefsleuven dat er onder de recente en middeleeuwse lagen, een niveau aanwezig is dat wel kan duiden op een goede bewaring voor steentijd artefactenvindplaatsen dan dient bekeken te worden hoe deze niveaus alsnog kunnen ge-evalueerd worden door middel van proefputten in functie van steentijd artefactenvindplaatsen.

2.3.1 Proefsleuvenonderzoek

Het proefsleuvenonderzoek kan pas van start gaan nadat de asfaltlaag van de parkingzone en eventuele onderliggende fundering met steenslag is verwijderd en nadat de aanwezige gebouwen zijn afgebroken en het steenpuin is weg gevoerd. Het

is van belang dat enkel de vloerplaten en funderingen van deze recente (20ste eeuwse) gebouwen worden uitgebroken en dat de onderliggende bodem niet wordt geroerd.

Het proefsleuvenonderzoek gebeurt in eerste instantie conform de CGP (hoofdstuk 8.6). Wat betreft de inplanting van de proefsleuven worden twee parallelle proefsleuven van elk 2m breed (kraanbakbreedte) aangelegd waarbij een tussenafstand van 1,5m (as op as) in acht wordt genomen.

Alle sporen en structuren dienen geregistreerd en ingemeten te worden. Door middel van profielputten (waar mogelijk tot 2m diepte) wordt de bodem in het projectgebied verder bestudeerd tijdens deze fase. Een aardkundige bepaalt samen met de erkende archeoloog en veldwerkleider de positie van de profielputten en bestudeert ze ook. De putten worden in elk geval op zo'n manier gezet dat ze toelaten om de eventuele onderliggende niveaus goed te kunnen bestuderen zonder dat daarbij eventuele vindplaatsen op de hogere niveaus worden vergraven.

Als er meerdere niveaus aanwezig zijn en er zich geen opgravingswaardige vindplaatsen op het eerste niveau bevinden, kunnen na registratie van dit eerste niveau de sleuven verbreed worden tot 4m breedte en vervolgens verdiept tot het volgende archeologisch niveau. Indien deze niveaus zich dieper dan 1,2m onder het maaiveld bevinden, dient de sleuf om veiligheidsredenen getrapt te worden aangelegd. Concreet wordt dan maximaal tot op een diepte van 1m gegraven over een breedte van 4m. Indien het niveau dan nog niet bereikt werd, wordt centraal over een breedte van 2m verder verdiept (tot max. 2m diepte).

Voor het proefsleuvenonderzoek dient een team van archeologen ingezet te worden waarvan de veldwerkleider aantoonbare ervaring heeft met het leiden van proefsleuvenonderzoeken en/of opgravingen in stadscontexten, hierbij bijgestaan door minstens één assistent-archeologen én een aardkundige. Op afroep dienen één of meerdere specialisten inzetbaar te zijn voor advisering bij bijvoorbeeld staalnames of het stabiliseren en/of lichten van bijzondere vondsten.

Indien uit het proefsleuvenonderzoek zou blijken dat behoudenswaardige archeologische vindplaatsen aanwezig zijn, is het aangewezen om na indiening en aktename van de nota het bedreigde deel van de aangetroffen vindplaatsen voorafgaand aan de geplande bodemingrepen verder te onderzoeken door middel van opgravingen, tenzij een behoud in situ door middel van planaanpassing tot de mogelijkheden behoort.

Indien, tegen de verwachting in, zou blijken dat er nog een niet-aangetast en/of afgedekt niveau is bewaard waarin steentijdartefactenvindplaatsen kunnen aanwezig zijn, kan het noodzakelijk om dat niveau archeologisch verder te evalueren door middel van proefputten van 1m² waarbij dan per niveau van 5 of 10cm dikte 4 kwadraten van 50 bij 50cm uitgeschept en gelabeld worden om op een zeeflocatie te worden uitgezeefd (nat) op een zeef met maaswijdte van max. 2mm (cfr hoofdstuk 8.7 CGP v4).

Figuur 1 : Richtinggevend sleuvenplan.

2.4 Voorziene afwijkingen t.a.v. de CGP

Niet van toepassing.

